

ŞAKUL GİBİ...

MASONLAR İÇİN DERGİ

CİLT 1

SAYI 7

EKİM 1988

KAPAKTAKİ RESİM

«Tekris Töreninde Nur Verilmesi»

— Abbé Perau'nun «L'Ordre Des Francs — Maçons Trahi
et le Secret des Mopses Révélé, Amsterdam, MDCCLXII»
adlı kitabından, Levha III —

Şakul Gibi, «LOCA MUHABİRLERİ» arıyor. Localarında yer alan ve bütün Kardeşleri ilgilendirebilecek olayları (toplantı, konuşma, panel, vs...) dergiye devamlı olarak yazmağa gönüllü Kardeşlerin, Ziya Umur (160 84 74) veya Mişel Margulies (165 41 04) K.'lere telefon etmeleri rica olunur.

İÇİNDEKİLER

Masonluğumuzun		Ortaçağ Masonlarının	
Karşılaşabileceği Tehlikeler ...	4	Locaları	18
Üs. Muh.'e Bazı Tavsiyeler ...	7	Masonların Dünyasından	21
Meşrutiyetten Evvel		Hayrullah Örs K.	25
Masonluk (II)	10	Okuyucu Mektupları	28
San'atkâr Kardeşlerimiz	13	Sorular ???	29
Operatif Masonlar		Büyük Şark Dergisi'nden	32
İzmir'de	16	Kareli Bulmaca	34
Bir İngiliz Franmason		Adem Hürrem Birader	35
Türkiye'de	17		

ŞAKUL GİBİ MASONLAR İÇİN DERGİ

Sayı : 7 Yıl : 1 Ekim 1988

Zincirlikuyu Cad. 9/13
Etiler 80600 İstanbul

**Sahibi ve
Sorumlu Yönetmen :**

**Y. Müh.
Mişel MARGULİES**

Yazı İşleri :

Prof. Dr. Ziya UMUR

Temmuz ve Ağustos ayları hariç her ayın üçüncü haftasında yayınlanır. Posta ile ve yalnız Mason olan abonelere gönderilir. Dergide çıkan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Gönderilen yazılar iade edilmez.

Yazışma Adresi :

**Prof. Ziya UMUR
P.K. 147 Teşvikiye - İstanbul**

Dizgi - Baskı :

**YENİLİK BASİMEVİ
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel. : 143 55 72 — 145 35 74**

EDİTÖRÜN

YAZI

MASASINDAN

İlk bakışta, MASONLUK'ta, söylenecek, yazılacak yeni bir şey yok, gibi görünür: «Perdenin öbür yanındaki Üstatlar», her şeyi çok düşünmüş, iyi söylemişler. Öğreneceklerimizi ortaya sermişler; bize —nerde ise— öğrenmek ve onları izlemekten başka bir iş bırakmamışlar.

Aslında, bize de düşen bir vazife var: Bu güzel Müesseseyi canlı tutmak; hayatiyetini arttırarak devam ettirmek. Eski Üstatlarımızın, kendi zamanlarına göre, söylediklerini, biz, kendi zamanımıza göre, bir daha düşünüp yeniden söylemeliyiz. Onlar, arayıp bulurken, canlı, heyecanlı, coşkun idiler. Biz, yeniden düşünürken, aynı heyecan ve coşkunu bulacağız.

Bu iş, ilk anda zannedilebileceği kadar kolay değildir.

Eksik olmasınlar, bazı kardeşlerimiz, gerek yazıları ile, gerek fikirleriyle bize yardımcı olmağa başladılar. Sayılarının artmasını temenni ediyoruz.

Ne çekingen, ne de alıngan olmadan, bize, fikirlerinizle yardımcı ediniz.

MASONLUĞUMUZUN KARŞILAŞABİLECEĞİ TEHLİKELER

Prof. Dr. Ziya UMUR

Masonluğun Türkiye'de yerleşmiş gelenekleri yoktur. Başka yerlerde, uzun bir zaman süresinde gelişmiş olan bu müesseseyi, biz, gelişmiş halinde bulduk ve almak istedik.

Böyle olması, bizdeki Masonluğun en büyük tehlikesini oluşturuyor. Bizim elimizde sadece Ritüellerimiz ve Tüzüklerimiz var. Bunlar da, tarihleri pek eski olmadığı halde, lüzumlu veya lüzumsuz şekilde, sık sık değişikliklere uğruyorlar. Her birader Ritüellerimizde ve Tüzüklerimizde gördüğü «yazılı» prensipleri —geçmişten gelen her hangi bir alışkanlık olmadan— kendi kafasına ve günlük anlayışına göre tefsir edip uygulamaya çalışıyor. Her kardeşimiz, kendi anladığı kadarının ve kendi anladığı gibisinin en doğru olduğuna inanıyor. Ayrıca, bütün haricî hayatımıza hâkim olan, her hangi bir ahlâk kaidesi veya prensibinden —hele disiplinden— çok uzak, vurdum-duymaz havası var ki, maalesef, Camiamıza da in'kâs ediyor.

Türkiye'de Masonluk binası büyük emeklerle kurulabilmiştir. XVIII'inci asırdan bu yana, tahditler ve yasaklar içinde, kâh kapanarak, kâh açılarak, bugünkü haline gelmiştir. Şimdi, bu Binanın şurasını burasını kemiren ufak tefek lâübalilikler var ki, —böyle devam ederse—, bizi, beklemediğimiz veya ummadığımız istikametlere sevkedebilir.

Ben, umumiyetle, büyük tehlikelerden korkmam. Tehlike büyük olursa, ona karşı koymak üzere hazırlanan dayanma gücü de o nisbette büyük olur. Topluluğumuzun bütün enerjileri aynı istikamete mukavemet etmek üzere toplanır, tehlike bertaraf edilir.

Fakat, her biri görünmez derecede küçük olduğu için, bazen, mukabele etmeğe lüzum dahi görülmeyen öyle hâdiseler vardır ki, en büyük bir binayı, belli etmeden kemirir ve bir gün, farkına bile varmadan, elimizde bir toz yığını kalır. Hissedemeyeceğimiz kadar uzun bir kavis çizdikten sonra, bizi tamamen ters bir istikamete çevirir. Hele bu nevi hâdiseleri suret-i haktan göstermek mümkün olabiliyor, «sanki doğru» imiş gibi bir hava estirebiliyorsa!..

Masonluğumuzun, bu nevi tehlikelerle karşı karşıya olduğunu zannediyorum ve buna karşı tedbirli olmamız gerektiğine inanıyorum.

Ancak, tedbir alma gayretini sarfedecek olanların, bir kaç kişiden ibaret olmamaları şarttır. Aksi halde, bu bir kaç kişinin, akıntıya kürek çekmekten yorulacağına inanmalıyız: Tenkit için tenkit; inat için tenkit; ukalâlık olsun diye tenkit; gösteriş olsun diye tenkit; espri olsun diye tenkit... Bunlar hiç kimseye fayda vermez.

Türkiye’de Masonluğun yanlış bir yola —hem de farkına varılmaksızın— sapmasından korkuyorum. Herkes Masonluğu, kendi aklına göre tefsir ediyor, kendi bildiği, hatta, bildiğini zannettiği bir yola sevketmeğe çalışıyor:

Kimisi, Masonluğu, şöyle, bir dostluk topluluğu olarak tasavvur ediyor: Onbeş günde veya haftada bir, bir yerde (hendesî nokta!) toplanılır, yenilir, içilir. Ne yapalım? Bir de «Resmî toplantı» mecburiyeti var! Mümkün mer-tebe kısa, erkenden bitirilmesine çalışılır. Maksat, yiyip içmek, yârenlik etmek gayesine dönüktür.

Kimisi, Masonluğu «mistik» bir topluluk zanneder. Bir «Mevlâna»’dır tutturur; kaval ve davul (isterseniz kudüm ve ney deyiniz; daha kibar olur) sesleri arasında, «Mevlevî Âyinleri» yapılmasını ister. Veya, meselâ, Bektaşî zihniyetini Masonluğa sokmağa heves eder.

Kimisi, Masonluğu, cemiyet üzerinde, manevî baskı yapmakla görevli bir Teşkilât farzeder: Bir «Parti» imiş gibi gelişmesini, yayılmasını ister, ve kendisine, bugünün modası olmuş bir «İktisadî İşletme» bünyesi vermeğe çalışır.

Kimisi, Mason Kardeşliğini bir «menfaat topluluğu» olarak kabûl eder. Bu düşünce tarzından bahsetmeğe bile değmezdi. Fakat, Masonluktan çok uzak olan bu zihniyet, maalesef bir hayli yaygın, aleyhimize konuşmak isteyenlerin elinde, zehirli bir silâhtır.

Kimisine göre Masonluk, «Tenue Blanche» (Türkçesi de var: Beyaz Celse!) demektir. Bütün bir sene süren «yorucu Masonik Mesaî» (!), sanki, o «Tenue Blanche»’a ulaşır, Hemşirelere gösteriş yapmak içindir.

Kimisine göre Masonlukta «Hürriyet», başı boş bir çekişme, ve saçma sapan konuşabilme serbestisi demektir. Fikir hürriyeti var ya? Üstad-ı Muhteremlik bile etmiş bir kardeş, söz alarak, elini göğsüne koyup; «Ben ruh’un

ölümsüzlüğüne inanmıyorum. Zaten inanmağa mecbur değilim, fikir hürriyeti yok mu?» diyebiliyor.

Kimisine göre Locada çalışmak, tatlı tatlı hikâye anlatmaktır. Meselâ, «Gezi Anıları» ismi altında, Japon «Geisha»'larından, Amerika'nın köprülerinden bahsederler. İspanya'nın «Caballero»'ları olsun, son yılların «AIDS» hastalığı olsun, her hangi bir konuşma'ya, «Fikrî Mesaî» adını verdikten sonra, meselâ, İngiliz Masonluğunda bizimki kadar «Fikrî Mesaî» yapılmadığını, öğrenerek, söyler.

Bunlar ve bunlara benzer yanlış düşünceler, bizi, acaip yerlere doğru sürüklüyor :

İşte meselâ, «bid'at» haline gelivermiş bir prensip: «Yemek sofrası Masonik faaliyetin bölünmez bir parçasıdır.», denir. Aslında doğru olan bu prensip, bizdeki uygulama şekli ile, bir az garip olmağa başlamıştır: Yemek sofrası, çalışmanın devamıdır, demek, birlikte yemek de yenebilir, iş daha zevkli bir hale getirilebilir, demektir. Halbuki bizde, aslolan yeyip içmek, mesaî ise, yeyip, içmeği daha keyifli bir hale getirmeğe yarayan fıkralar, hikâyelerdir. Bir çok yerlerde yaptığımız gibi, gaye, vasıtaya âlet edilmektedir: Biz, sanki, Masonik faaliyete, arkasından sofraya oturabilelim, diye katlanıyoruz.

Yine meselâ, Hemşirelerimiz birbirlerini tanırlarsa iyi olur, diyoruz. Tabii bu düşünce yanlış değil. Fakat unutmayalım: Mason olmanın maksadımız, Hemşirelerimizi birbirlerine tanıtmak değildi.

Bir çoklarımıza göre, Masonluk, etrafımızı çeviren haricî toplum üzerinde, mânevî baskı yapmağa elverişli bir kuvvet olduğu için, siyasî bir parti gibi, genişlemesi, yayılması lâzım gelen bir Teşekküldür; tarzında propagandası yapılmalıdır. Halbuki biz, «kalabalıklaşmağa» değil, «mükemmel» insanlar olmağa çalışıyoruz. «Mükemmel insanlar»ın sayısı çok olursa memnun oluruz: Ama gayemiz «çokluk» değil «Mükemmellik» denen idealdir.

Bu lâubâliliklerden kurtulmamız şarttır. Teker teker ele alındıkları vakit mühim görünmezler, fakat Masonluğa verdikleri umumî hava bizim hakikî kuvvetimizi yok ediyor.

Masonluğumuzun, hele Türkiye'de, bir fonksiyonu olmalıdır. Tekrar etmekte fayda görüyorum: Masonluk bir «Misyon»dur: Biz, memleketimizin seviyesini yükseltmekle görevli bir topluluğuz.

ÜS. MUH.'E BAZI TAVSİYELER

George E. RICHTER
New - York Eyaleti B.L.'sı
Eski B. I Nâ.'rı

Bir İngiliz Üs. Muh, is'at töreninde K.'lerine şöyle söylemişti :

«Bu eski bir makamdır, ve eskiliği Üs. Muh.'ler için hem ümit kaynağı hem de karşılaşacakları en büyük zorluktur. Zorluk, asırların ortaya koyduğu yüksek stardartlara uyabilmekten, ümit ise daha evvel çizilmiş bir yolun mevcudiyetinden kaynaklanır.

Üs. Muh.'in görevlerini keşfetmesi, otoritesini tesis etmesi veya ifa edeceği fonksiyonları icat etmesi gerekmez; bunlar çok önce tarif edilmiş ve müesseseleştirilmişlerdir. Onun tek yapması gereken şey, birçok nesilin akıl ve hikmetinin haritada çizdiği yolu takip etmektir.

«Üs. Muh.'lik makamı Masonluğa aittir, ve şahsi mülkiyetimde olmadığının idrakindeyim. Onu, şahsiyetime uyacak şekilde geliştirme veya tadil etme 'haddini-bilmezliğine' kapılmayacağım; ne gibi karakter garipliklerim veya tarz-ı hareket özelliklerim varsa, bunları hiç olmazsa muvakkaten, bir kenara koymamı bekleyebilirsiniz. Makam bir montür ve kişi montürdeki mücevher değildir. Görevi kendime uydurmağa değil, kendim göreve uymağa gayret edeceğim.

«Hiç kimse, Doğuda, özel kişi olarak oturmaz. Artık kendi kişiliği silinmiştir, Üs. Muh.'dir. Tercihleri ve önyargıları ile mücehhez özel kişi kaybolmalı, yok olmalıdır ki, geride yalnızca görevli kalsın. Dışarıdan sathi bir bakış, makamın, ve gücün ancak albenisini görebilir. Oysa Üs. Muh, için bunlar, görevinin en zor ve kişiye tevazu öğreten yanlarıdır.

Şöyle ki, en yakın arkadaşının paylanması gerekiyorsa, onu paylaşmalıdır; kendisinden çok daha bilgili kişileri eğitmesi gerekiyorsa, bunu da yapmalıdır; kendini nekadar zayıf, sınırlı ve eksik hissediyorsa da, makamın gereklerini yerine getirmek için fedakârlıkta bulunmalıdır.»

Bütün Üs. Muh.'ler bu İkelere uysalar, Franmasonluk için herhalde çok iyi olacaktır.

UYULACAK KAİDELER

Eğer başarılı bir Üs. Muh. olmak istiyorsanız, takip etmeniz gereken bazı kaideler vardır. Bunlar vahiy kelâm veya landmark gibi katı, değişmez ve kesin olmamakla beraber, iyi bilinmelerinde ve mümkün olduğunca tatbik edilmelerinde çok fayda olduğu kanaatindeyim. Aşağıdakiler bulunacağım bazı tavsiyelerdir :

1. İ's'at Töreni ritüelini tekrar tekrar okuyunuz. İçinde istenenleri yapmaya ve verilen tavsiyelere uymağa gayret ediniz.

2. Unutmayın ki mala, özel çalışma avadanlığınızdır ve onu, Kardeşler arasında sevgiyi yaymakta kullanmalısınız.

3. B.L. Anayasasını, L.'lar Genel Tüzüğünü ve kendi L.'nızın İç Tüzüğünü iyice tetkik ediniz. Envarınızdan ve L. Kardeşlerinizden bunlara uymalarını istemek, görevinizdir. Siz de, herkesten önce, bunlara harfiyen uyarak, iyi emsal teşkil etmelisiniz.

4. Dakik olmak, muvaffak olmanın şartıdır. L.'ya erken gelmek, geç gelmekten iyidir. Böylece L.'nızı tam saatinde açabilirsiniz. Bunu yapmazsanız, K.'leriniz geç gelmenize uyarak, kendi zamanlamalarını da buna göre ayarlayacaktır. Onlar da geç gelmeyi itiyat edinecek, siz L.'yı kapamakta gecikeceksiniz ve dakikliği şiar edinen K.'ler devamsız olmaya başlayabilecektir.

5. Müşfik, ılımlı fakat aynı zamanda metin olunuz. Haklı olduğunuza kanaat getirin, ondan sonra yolunuzda ilerleyin. Bir diktatör gibi keyfî bir şekilde yönetmemelisiniz ancak mutlaka yönetmeniz lazım. Kibirli olmadan vakur, boyun eğmeden terbiyeli ve kibar, ve küstah olmadan ısrarlı olunuz.

6. İşgal ettiğiniz makam, büyük sorumluluk taşır. Bundan dolayı, tecrübeli Kardeşlere danışın, ancak nihaî kararın sizin olduğunu unutmayın. Bazen tereddüt içinde olacaksınız. Böyle hallerde ve o an için tecrübesine baş vuracağınız kimse yoksa, karar vermeyi bir dahaki celseye bırakınız. Envarınız ile sık sık toplanarak fikir alışverişinde bulunun. Bu hem Loca yönetimi hakkında fikir vererek, onları ilerde yüklenecekleri mesuliyete alıştıracak hem de size, onların görüşlerinden istifade etme fırsatı taniyacaktır.

7. Eğer L.'nizi vakar ve asaletle yönetir, hareketlerinizle benliğinize hakim olduğunuzu gösterirseniz, Locanızın Üstadı olduğunuzu beyan etmenize gerek kalmıyacaktır. Bilirsiniz, fiiller sözlerden çok daha yüksek sesle konuşur.

8. İyi şeyler yapmak istiyorsunuz ve bu takdir edilecek bir hevestir. Ancak sizden evvelkilerin yaptıklarını aşma hırsına kapılmayın. Kendinize yüksek bir hedef tesbit edin ve bu hedefe ulaşmağa çalışın ama, yaptıklarınızı seleflerinizin yaptıkları ile değil, sadece kendi hedefinizle karşılaştırın.

9. L.'nizin Üs. Muh.'i olarak, hiç bir adayın, tekris töreni esnasında, hiç bir şekilde aşağılanmaması veya gülünç duruma düşmemesi için her türlü ve azami dikkat ve gayreti göstermelisiniz. Bunun istisnaı olamaz.

10. Göreviniz süresince siz «Muhterem Üstat» diye bilineceksiniz. Bunun manasını biliyormusunuz? Sözlükler kelimeyi «saygıdeğer» diye veriyorlar. Masonlukta bu sıfat, sadece işgal edilen makamdan dolayı değil, makamı işgal eden kişinin bu makama layık olduğunun bir ifadesi olarak verilir. Sizin de, hem çalışmalarınız hem de hayat tarzınızla, buna layık olduğunuzu göstermeniz ve K.'lerinizin size tevcih ettikleri bu sıfatı hak etmeniz gerekmektedir.

11. Göreviniz sona erdiğinde, Masonik karyerinizin doruk noktası iyi bir Ön. Üs. Muh. olmaktadır. «Muhterem» sıfatınızı kaybetmemekle K.'leriniz iyi hizmet etmeğe devaminiz gerekiyor. Onlarla tekrar bir hizadasınız ama, Şarkta edindiğiniz tecrübe, onlara her zamandan daha faydalı olmanızı sağlayacaktır. Ancak, istenmedikçe, kimseye tavsiyelerde bulunmayın. Eğer kapasitenizi ve kıymetinizi göstermiş iseniz, K.'leriniz bunun idrakında olacaktırlar. Onlar gelip, fikir ve tavsiyelerinizi soracaklardır. Sormasalar dahi, siz telkinlerinizi göze batmıyacak şekilde, sayısız takdim etme fırsatları bulacak ve Kardeşlerinizle haleflerinizin takdirini kazanacaksınız.

YEAR BOOK

The Grand Lodge of Antient Free
Ond Accepted Masons of Scotland
Edinburgh 1984'ten :

Kısaltarak Tercüme — EM.

MEŞRUTİYETTEN ÖNCE TÜRKİYEDEKİ MASONLUK

— II —

Suha UMUR

1. Mahmud'un 1748'de Masonluğu yasak eden fermanının hükmünün uzun sürmediği anlaşılmaktadır. Nitekim, 1760'lı senelerde Marsilya Ana Locası tarafından İstanbul'da, İzmir'de ve Selânik'te üç Loca açılmıştır. Marsilya Ana Locası, 1751 senesinde «Saint Jean d'Ecosse» adı ile Marsilya'da kurulmuş, 1793 senesine kadar faaliyet göstermiş, Fransa'da ve Fransa dışında bir çok Locanın kurulmasına amil olmuştur. Bu arada Osmanlı İmparatorluğunda da üç Loca kurmuştur. Bunlardan biri İstanbul'da «Saint Jean d'Ecosse de la Parfaite Union», biri İzmir'de «Saint Jean d'Ecosse des Nations Réunies», biri de Selânik'te «Saint Jean d'Ecosse de l'Amitié»'dir.

İstanbul ve Selânik'teki Localar hakkında isimlerinden başka pek fazla bir şey bilinmiyor. Buna mukabil, İzmir'deki Loca ile ilgili bazı belgelerin suretleri mevcuttur. Bu belgelerden anlaşıldığına göre, 1760'lı senelerde Locanın kurulduğu zaman alınmış olan berat, İzmir'de frenk mahallesi yangınında Locanın bütün varlığı ile beraber yanmıştır. 1786 senesinde Loca ikinci bir berat almıştır. Marsilya'daki Ana Loca kapandıktan sonra (1793) çalışmaları büyük ölçüde aksayan ve nihayet dağılan bu Locanın mensupları, 1819'da tekrar faaliyete geçerek «Les Nations Réunies» adı altında yeni bir Loca kurmuşlar ve Marsilya Ana Locası artık mevcut olmadığı için, Fransız ritinde çalışmak üzere Grand Orient de France'a müracaat ederek, ilk beratı aldıkları otoritenin yerini tutan merciden yeni bir berat istemişlerdir. Locayı teşkil eden Masonların çoğu ecnebidir, büyük bir kısmı da Fransızdır. 1819'dan sonra Grand Orient de France'ın beratıyla faaliyetine devam eden Loca, 1823'te Grand Orient de France'dan «Küçük Asya Büyük Ana Locası» unvanını ve «Philadelphes» adı altında bir Şapitr kurma mü-

saadesi ister. Locanın 1819 senesinde aldığı ber'attan halâ para borcu olmasına rağmen seyahat eden Masonların uğrak yerinde bulunması ve Türkiye'de başka Loca olmaması gibi sebeplere dayanarak Les Nations Réunies Locasına bu unvan ve müsaade verilir fakat, ileride göreceğimiz sebeplerden dolayı bir kaç sene sonra Loca faaliyetine son vermek mecburiyetinde kalacaktır (1).

Gene bu sıralarda, 1784'te, İstanbul'da, Polonya Büyük Maşırıkına bağlı «Morgenröte von Zarcograd», 1768'de İstanbul'da Cenevre Büyük Maşırıkına bağlı «Saint Jean du Levant» ve İzmir'de «La Victoire» adlı Localar çalışmakta idiler. Bu Locaların ne zaman ve hangi sebeplerle faaliyetlerine son verdikleri bilinmemektedir (2).

Bütün bu Locaların azasını, gayrimüslim Osmanlı unsurları ve Türkiye'deki ecnebler teşkil etmekte idi. Bunların arasında Müslüman Türklerden kimselerin de bulunduğu hakkında bazı kayıtlar vardır. Les Nations Réunies Locasının patent almak için Grand Orient de France'a gönderdiği matrikül listesinde tek bir Türk ismi bulunmamasına rağmen, bu Localara lisan bilen Türklerin katılmış olmaları ihtimal dahilindedir, ancak, bunların pek fazla olmadıkları tahmin edilebilir. Kemalettin APAK K., Kumbaracı Ahmed Paşa (Comte de Bonneval, 1675 - 1747), Yirmisekiz Mehmet Çelebi zade Siat Paşa (? - 1761) ve Yusuf Çelebi isimli bir zatin Mason olduklarını söylemekte ise bu bilgiyi nerden aldığını belirtmemiştir. Buna mukabil, Asım tarihinde, Hasan Ağa adında birisinin Fransa'da Masonluğa intisab etmiş olduğunu kaydeder (3).

1. Abdülhamid'in sadriazamlarından olan Halil Hamid paşanın katledildiği tarihi ebced hesabı ile gösteren bir kıt'ada kendisinin Mason olduğu söylenmektedir. Kita şöyledir :

Tarih-i katli Halil paşa der sadr-ı esbak

Katib-i İstavrakî farmason-u bed neseb
Sadrı telvis etmek için mucib oldu zillete
Hain-i din ü şeriat olduğun ima edüb
Geldi Paskalya gününde başı bab-ı devlete
Hicri : 1199 (Miladi : 1785)

(Halil Hamid paşa sadriazamlıktan azledildikten sonra Bozcaada'ya sürülmüş, daha sonra orada başı kesilerek Saray'a getirilmiştir) (4).

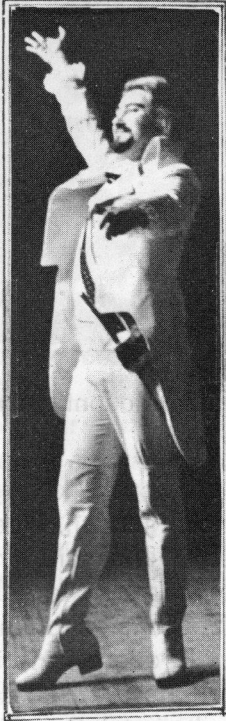
Yalnız bu kıt'aya dayanarak Halil Hamid paşanın Mason olduğunu söylemek mümkün değildir. Bellidir ki «farmasonluk» sıfatı buraya Halil Hamid paşa'yı kötölemek için konmuştur. Bu bize daha o zamanlardan beri Masonluğun dinsizlik ve itikatsızlıkla bir tutulduğunu göstermektedir. Bunun gibi, Hasan ağa adında bir kimsenin «farmason» olduğunu söyleyen Asım tarihi de (5) Hasan ağayı aynı şekilde itikatsızlık ve zındıklıkla suçlamaktadır: «...ahkam-ı İslamiyeye mübalat eylemez mühlid ve bi-itikad bir zındık, kişver-i frengistanda Farmasonlukla sihr ü kimya ve şu'bede makulesi tahsil etmiş olan Hasan ağa...» (6).

Papa Clément'in Masonluğu afarozu, birbirleri ile çekişmekte oldukları halde İmparatorluktaki kiliselerin Masonluğa karşı birleşmiş olmaları, Katolik misyonerlerin Masonluğun dinsizlik olduğunu yaymaları ve bunların müslümanları da tesir altında bırakmış bulunmaları, Modern masonluğun kuruluşundan kısa bir zaman sonra Osmanlı İmparatorluğunda Masonluğa bu gözle bakılmasının sebebi olmalıdır.

-
- (1) Les Nation Reunies Locası için Bk. Celil Layıktez, 18. Asrın Ortalarında İzmir'de Kurulan İlk Loca, MİMAR SİNAN, 1973, Sayı 13, s. 19-26.
  - (2) Dictionnaire Universel de la Franc-Maçonnerie, Paris, 1974.
  - (3) Kemalcetin APAK, Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi, İstanbul, 1958, s. 18-9.
  - (4) Bk. Suha UMUR, Sadriazam Halil Hamid paşa, MİMAR SİNAN, 1988, Sayı 69.
  - (5) Asım tarihi, 1791-1808 tarihleri arasındaki olaylardan bahseder.
  - (6) «İslam kaidelerine aldırış etmez, Allahı inkar eden ve itikadı olmayan bir Allahsız, frenk memleketinde farmasonlukla sihir ve kimya tahsil etmiş olan Hasan ağa...»

SANATKÂR KARDEŞLERİMİZ

(Bu yazı dizimizde, Mason K.'lerimiz arasında, harici âlemde, Güzel Sanatların müzik, resim, heykel, edebiyat, tiyatro gibi dalları ile profesyonel olarak işğal edenlerden birkaç, veya tümünü tanıtmak, meslekleri ve Masonluk hakkında düşüncelerini aktarmayı amaçlıyoruz. Şüphe yok ki hepimiz, bir insanlık mabedinin inşaatının sanatkârları olarak çalışıyoruz. Aramızda bulunan birçok mimar K.'lerimiz ise, bu Kralî San'atın çağımızdaki temsilcileridirler. Ancak sayılarının çokluğundan ötürü, bu sınırlı serimizin, şimdilik kaydı ile, dışında tutuyoruz. İlginizi çekeceğini umduğumuz bu yazıların ilkinde görüşeğimiz K.'imiz :)

ÖMER SABAR

Piano dersleri alan ağabeyi yüzünden, devamlı olarak klasik batı müziği dinlenen bir aile ortamı, Allah vergisi bir ses ve yetenek, Nihat Kızıltan, Octavio Gallo ve Belkıs Aran'dan dersler ve eski İstanbul Şehir Operasında, Aida'nın korosunda ilk sahneye çıkış. 1977 yılından beri Freedom Muh. L.'sı üyelerinden Ömer Sabar K.'imizin meslek hayatı bu şekilde başlamıştı.

Gül Sabar hemşiremiz ise, İstanbul Belediye Konservatuvarında, Lamia Anday ve Emmy Loose'den daha akademik bir eğitim gördükten sonra, o da Şehir operasına intisab eder, Ömer K.'imiz onu görür ve bu meslekî beraberlik, hayatlarını birleştirmekle neticelenir. Operadaki solistliğinin yanında, İ.Ü. Devlet Konservatuvarı Şan bölümünde Öğretim Görevlisi olan Gül hemşiremi-

ze, kocasının Mason olması hakkındaki görüşlerini sorduk :

«Ömer'in Mason olmasından çok mutluyum. Onun Freedom Locasının üyesi olması, herşeyden çok bir huzur ve emniyet hissi uyandırıyor. Arkadaşım vardır, uzun süre görmem ama, lazım olunca orada olduğunu bilirim. Bu da biraz öyle bir şey.»

Ömer devam etti : «6 ay kadar Viyanada kaldık, ve ben bu süre içinde «Sarastro» Locasına devam ettim. Bu süre içinde Viyanalı Kardeşlerden devamlı ilgi ve yardım gördük.»

Ş.G. — Masonluğun mesleğine, mesleğinin Masonluğa ne gibi tesirleri olmuştur?

Ömer Sabar — «Masonluğa intisabım, artık opera kariyerimin belirli bir seviyeye ulaşmasından sonra olduğundan, karşılıklı bir tesir olduğunu sanmıyorum. Olsa olsa, bazı akşam temsilleri, Loca toplantılarına katılamama sebep oluyor. Öte yandan 1986'da oynadığım «Sihirli Flüt» te, bazı cümleleri orijinal Masonik şekillerine çevirdim. Aslında, Mozart Biraderimizin birçok operasında rol aldım; Figaronun Düğünü (başka başka zamanlarda hem Figaro hem Kont Almaviva rollerinde), Don Gio-

vanni (resim 1 ve 2), Saraydan Kız Kaçırma gibi. Eşim Gül de, Figaronun Düğününde Susanna'yı ve Don Giovanni'de Zerlinayı oynadığından, beraberliğimizi sahnede de sürdürme fırsatı bulduk.»

İlgi çekici bir ayrıntı : Ömer Sabar Kardeş, İstanbul Festivalinin ilk senesinden beri, her sene Topkapı Sarayı'nda oynanan «Saraydan Kız Kaçırma» operasının istisnasız her temsilinde Selim Paşa rolünü oynamıştır.

Sohbetimizin sonuna yaklaşırken, Gül hemşiremiz, hanımlarla beraber yapılan toplantıların azlığından sitem etti

ve her ikisi, şu güzel ve yapıcı öneride bulundular :

«Loca Kardeşlerinin ve Hemşirelerinin yeteneklerinden istifade ederek, Loca hasenatı için para temin etmek mümkün olamaz mı? Şehrin değişik küçük salonlarında müzik resitaleri, şiir günleri veya resim sergileri açarak hem Hasenat Kessesine yardım hem de Sanatçıya, bu sanatını gösterme imkânı temin edilebilir.»

Müzik sohbetleri saatlerce devam eder. Dergide yer bu kadar idi ama nitekim sohbet saatlerce sürdü.

İNGİLİZ OPERATİF MASONLAR İZMİRDE

Güres ÇARKOĞLU

İngiltere B.L.'sına bağlı 9044 sayılı «OPERATIVE MASONS LODGE» üyeleri, 23 ile 29 Mayıs tarihleri arasında, İzmir Vadisini ziyaret etmişlerdir. İngiliz Büyük Locası ve Büyük Locamızın da bilgi ve müsaadeleri tahdında gerçekleşen bu ziyarete, «Operative Masons» Locası Üs. Muh.'i başkanlığında 14 Kardeş ve eşleri katıldı. Misafirler İzmir'de Kardeşlerin evlerinde misafir edildiler. Misafir Kardeşlerin tümü, hakikaten operatif Masonlar. Bir başka deyişle; hakiki meslekleri taş ustalığı. Herbiri İngiltere'nin bir başka şehir ve Locasından. Bu meslek Locası, değişik yerlerde, senede sadece üç defa toplanıyor ve otuz küsur üyeleri var. Bir kısmı güney (İngiltere) bir kısmı da kuzeyden (İskoçya) oldukları için ritüel, töre vesaireleri birbirinden farklı. Ayrıca kendi Localarının da değişik açılış kapanış seremonileri var. Törenleri dışındada, kardeş sofrası düzenleri, vazifelilerin seçimi, harici teklif ve kabulü de bizler için çok değişik. Bir akşam bir gösteri düzenlediler ve birinci derecede açık kısa geçişlerle üçe, ve tekrar bire dönüp tekris yaptılar. Tabii bizde bütün kar-

deşlerin en çok şaşırdığı ve takdir ettiği; üç saat süren tüm bu törenlerin tamamen ezbere olmasıydı. Bir akşam Ephesus Muh. L.'sının Tenue Blanche'ına katıldılar. Bir akşam da, aniden ve hiç provasız düzenlenmesine rağmen mükemmel yürüyen ve çoğunluğu Gönül Muh. L.'sı Kardeşlerince yürütülen, bir tekris gösterisine ve tabii birkaç da Kardeş Sofrasına katıldılar. Tabii bizim törenlerimiz de onlar için çok değişikti. Kısaca hepimiz için büyük ve güzel bir tecrübe oldu. Diğer bazı yayınlar arasında «Şakul Gibi»nin de bir nüshasını alan (bende misafir kalan) Rhys Heyden Kardeşten kısa izlenimlerini istemiştim, göndermiş. Tabii bütün bu ziyaret esnasında, Pek Sayın Ön. B. Üs. Necdet Egeran'ın da İzmir'de bizlerle birlikte olması ve bir akşam İngilizce bir konuşma yapması da, hepimiz için çok güzel bir sürpriz oldu. Bu ziyaretin Türkiye kanadının kusursuz organizasyonunda önderlik yapan Bekir Tantürk ve Aydın Üçok Kardeşlerle, rol oynayan diğer bütün Kardeşlerin çabaları, her türlü takdirin fevkindeydi.

BİR İNGİLİZ FRANMASON TÜRKİYEDE

Ön Üs. Muh. R.E.J. HEYDEN
Bölge B.L.'si Ön. B. Muh.

Mayısın son haftasında, «Operative Masons Lodge» No. 9044 matrikülünde kayıtlı bir grup biradere refaket ederken, kendimi İzmir'deki Masonik mabede girerken buldum.

Aydın Üçok K. bizleri Ephesus Muh. L.'sının Üs. Muh.'i Samuel Azar K.'e takdim etti, ve kendisi bizleri içtenlikle buyur etti...

...Tarihî yerlere ilaveten, bir taşcının atölyesine yaptığımız ziyaret, iki memleketimiz arasındaki el tekniklerini ve becerileri mukayese etme imkânı verdi.

Ziyaretimizin doruk noktası, hiç şüphesiz ki, bizlere iki Masonik törene katılma şerefi verilmesi idi - bir tekris ve bir geçiş. Bu sayede mabedin güzelliğini görmemize ilaveten, celse İngilizce çalışan Ephesus Muh. L.'si tarafından yapıldığından, ritüellerimizdeki ilgi çekici ve çeşitli farkları yorumlama imkânı bulduk...

...Hernekadar, Türkiye'deki Masonluk, İngiltere'deki seviyeye sayıca henüz ulaşmamışsa da, edindiğim en derin intiba, çok sağlamca kök salmış olduğu ve mukadder büyümesi neticesinde çok yüksek standartlara ulaştıracak birçok inanmış, samimi ve hevesli K.'lerin mevcut olduğudur...

ATALARIMIZ ORTAÇAĞ MASONLARININ LOCA BİNALARI VE MEFRUŞATI

Regius (1) elyazması, 1390 senesi civarında yazılmakta iken, inşa edilmekte olan büyük binaların ve katedrallerin civarında, her zaman birkaç loca bulunurdu. Birçok zenaatlerin barınabilmesi için gerekli olan bu locaların herhangi bir özel manası yoktu. Burada «loca», zenaat erbabının çalıştığı kulübe manasında kullanılmaktadır. Masonlar, kendi localarını, birçok sebepten dolayı münhasıran atölye olarak kullanmıyorlardı. Bu sebeplerin başlıcası, masonların asırlar boyunca mahalli gild'lerinin olmaması idi. Genel olarak loca, masonların üstü örtülü ve muvakkat bir çalışma yeri olarak düşünülüyor idiyse de, aslında büyük katedrallerin, kilise ve manastırların ve şatoların inşaatı onyıllarca sürdüğünden, localar muhtemelen, ahşap veya kerpiçten yapılan oldukça sabit hanelerdi. Normal çatılar, kar ve yağmuru kaydırmak için çok dik saçaklı ve sazlarla örtülü idiler. Zemin genelde sıkıştırılmış toprak idi. Bunun üzeri bazen saman veya yine sazla örtülürdü. Kirli giysiler ve çamurlu pabuçlar, böyle bir zemini, kısa zamanda çok tatsız ve haşarat dolu hale sokardı.

İnşaatın kendisi' bir şehirde olduğu zaman Mason, kiralık odalarda kalırdı. Ancak, kırsal kesimde, ya loca yatakhane vazifesi görecekti ebatla olmalı ya da özel yatakhaneler temin edilmeli idi. Şehir içi inşaatlardaki localar bile oldukça geniş olmalı idi çünkü, yazın, bütün Masonlar öğle tatillerinde bu locada istirahat ederlerdi. Buna ilaveten loca, bütün yıl, yemekhane vazifesini de görürdü. Misal olarak, 1421 senesinde inşa edilen, nispeten küçük olan Catterick kilisesindeki loca, dört odalı idi.

Locanın içinde eşyalar pek seyrek idi. Masonlar sıralar veya taburelere oturur ve kullanılmayınca sökülebilen kaba, dar sehpalı masalarda ye-

(1) Bakınız : Mimar Sinan Yayınları : 4, REGIUS, Çev. : Şehir Erman, Yenilik Basimevi, İstanbul 1977.

mek yerlerdi. Kütüklerden lata imal etmek için gereken uzun testereler mevcut olmadığı için, kesilen ağaçların tomrukları, baltalar ile suyuna yarıldı. Dolayısıyla masalar, 10-15 santimetre kalınlığında, gayri muntazam şekilli tahtaların çapraz tahtalarla bağlanıp, aynı şekilde çok kalın tahtalardan mamul, katlanabilir sehpa üzerine konmalarından ibaretti. Gardrob veya çekmeceli mobilya henüz icat edilmediği için de, eşyalarını locada bulunduran mason, bunları bir sepet veya sandık içinde muhafaza ederdi. Yalnız üst ve orta sınıfların kullandıkları yataklar, üç veya dört kişiyi bir arada yatırabilecek boyda, kaba mobilyalar idi. Daha fakir kişiler —ki masonlar bunlara dahildi— yerde, bir yığın hayvan postu veya kaba dokunmuş bataniyeler üzerinde yatarlardı. İç çamaşırı giyilmezdi ve her iki cinsten kişiler, ya çıplak ya da en çok bir gece takkesi giyerek yatarlardı; çıkarılan giysiler ise, köpek, fare ve haşarattan korunmak için, sıırıklar üzerine asılırdı.

Fakirlerin evinde ışık, ocağın ateşi, veya reçineli ağaç ya da reçineye batırılmış sazlardan yapılan meşaleler ile temin edilirdi. Böyle meşaleler hem koku hem de sıçırayan kıvılcımların yarattığı tehike bakımından pek elverişli değildi. Nebati veya balık yağında yüzen bir fitilden ibaret lambalar da kullanılmakla beraber, bunlar da kötü kokulu olmanın yanında, pek az ışık verirlerdi. Zenginlerin evleri, fitilleri pamuk olan, donyağında mamul mumlarla aydınlatılırdı. Böye mumlar pahalı olmakla beraber, gece çalışmaları gerektiğinde veya ücretlerinin bir kısmına karşılık olarak, masonlara da verildiğine dair kayıtlar mevcuttur. Ancak, bu gece mesaisine yalnız çok acil durumlarda başvurulduğu kesin, çünkü bu çok düşük seviyedeki suni aydınlanmada icra edilebilecek zenaat, yok gibi idi. Nüfusun ekseriyeti, karanlık basar basmaz, yatmağa giderdi.

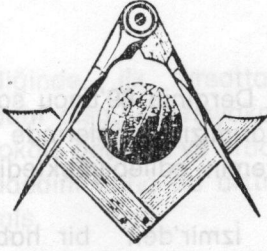
Bütün sosyal sınıfların sıhhi tesisleri fevkalade iptidai idi. İnşaat alanındaki masonlar için bu ya hiç yok, ya da yerde kazılmış bir çukur tipindendi. Kasaba ve şehirlerde durum bundan çok daha iyi değil, ve hastalıkların bulaşmasında kesin rol oynardı. Bu genel hıfzısıhha yokluğu neticesinde, dizanteri, tifo ve diğer bulaşıcı ateşli hastalıklar bölgede devamlı olarak mevcuttu. Dengesiz beslenme ve kirli giysiler de, insanların çoğunluğunda görülen deri hastalıklarını daha da azdırıyordu. Böyle bir hastalığın tedavisi ise pek mümkün olamıyordu. «Eğitilmiş» doktorlar var idi ise de, bunlar zenginler içindi. Fakirler mahalli 'bilge kadına' müracaat eder ve ya bir şifalı ot ya da muska alırlardı. Bunlar, muhtemelen, doktorlardan daha cz zararlı idiler.

Yukarı sınıflar, yemeklerden evvel ve sonra, büyük bir ihtimam ile yıkanmağa çok dikkat ederlerdi. Bunun dışında, temizlenmek için yıkanma, bazen yatmadan evvel veya sabah kalkınca yıkanan, aydın tabakaya mahsustu. Fakirler nadiren ve hele kışın, hiç yıkanmazlardı. Banyo yapmak, nişan veya düğün gibi özel durumlarla alakalı bir tören idi. Bir de, banyo birçok hastalığın tedavisi olarak bilindiğinden, hastalık anında da yapılırdı. Banyo, nadiren de olsa yapıldığında, önemli bir olaydı. Kocalar, karılar, nişanlı çiftler, hatta bütün aileler bir arada bulunur ve aynı suyu kullanırlardı. Ailevi çıplaklık hiç ayıp sayılmazdı ve müşterek banyo resimleri oldukça bol miktarda mevcuttur. Evlerde, kül ve içyağından yapılan sabun, herhalde oldukça kötü olmalı idi. Kişinin yıkanmasında pek sık kullanılmazdı ama, zaten herkes kötü koktuğundan, herhalde kimse şikâyetçi değildi.

Mason localarındaki sıhhi tesisat ve hızsıhha hakkında özel bilgiye sahip değiliz. Büyük dini yapılarda, içindekilerin yıkanması için alınmış bazı tedbirler olduğu ve mesela Canterbury Katedrali gibi bazılarında, sulu sistemli lağımlar bulunduğu bilinmektedir. Dolayısı ile, bazı hallerde masonların standartlarının, benzer sosyal sınıflarinkinden daha yüksek olduğunu düşünebiliriz.

Başka bir yazıda, Regius dönemi, ortaçağ masonunun işinde ve evinde kullandığı giysileri tetkik etmenin ilginç olabileceği kanaatindeyim.

A.C.F. JACKSON'dan
(Quatuor Coronati Locası
Ön. Üs. Muh. 1976 - 77)
EM.

Masonların Dünyasından

İç Haberler

* Yeni L.'lerin açılması, her zaman çok mutlu bir olaydır. Türkiye'deki Masonlar,

bu kerre çifte müjde almışlar ve 30 Eylül 1988 Cuma günü, iki yeni L.'nin açılışının yapılacağını öğrenmişlerdir.

80 numaralı AKIL VE HİKMET Muh. L.'sı ile 81 numaralı BOĞAZIÇI Muh. L.'sı, Pek Sayın B.Üs. Orhan Alsaç, B.Üs. Kaymakamı Suha Aksoy ve B. Sek. Reşit Ata K.'lerden kurulu bir heyet tarafından, ilki saat 18.00, ikincisi ise saat 19.00'da yapılacak törenle, Masonluk âleminde hakikat nurunu saçmağa başlayacaklardır. Doğan Barış K.'in Üs. Muh.'liğindeki Akıl ve Hikmet Muh. L.'sını kuran 40 K.'in tümü Ülkü Muh. L.'sından, Barlas Tolun K.'in ilk Üs. Muh. vazifesini üstlendiği Boğaziçi Muh. L.'sını kuran 36 K.'in dördü, Ankara vadi-sindeki Yükseliş Muh. L.'sından, geri kalan 32 K. ise

Sembol Muh. L.'sından gelmişlerdir. Bu iki yeni L.'nin çalışmalarının, tüm Mason camiası için hayırlı olmasını E.U.M.'ndan niyaz ederiz.

* E.K.E.S.R. Yük. Şurasına bağlı Akasya Olgunlaşma Atölyesi K.'leri, geçtiğimiz Eylül ayının başında, Pek. Mukt. Aydın Tamtürk K.'in tertip ettiği bir öğle yemeğinde bir araya geldiler. 43 K.'in katıldığı bu toplantı, Levent'teki «Galatasaraylılar Evi»nde yapılmıştır.

* İstanbul vadisindeki 43 numaralı Mimar Sinan araştırma Locası, yıllık dört toplantısının üçüncüsünü, geçtiğimiz ay yapmıştır. Celil Layiktez K., İngiltere Birleşik Büyük Locası kütüphanesinden temin ettiği, ve 19'uncu asırda Osmanlı mülkünde çalışmış İngiliz localarına ait evrak konusunda bir tebliğ verdi. Bunu takiben Locanın üyeleri, Mimar Sinan Dergisinin 70'inci sayısına girecek yazılar hakkında çalışmışlar-

dır. Derginin 69'uncu sayısı binalarımızın girişlerinde halen temin edilebilmektedir.

* İzmir'den bir haber: Kuruluş çalışmalarına başlanan ve bitmek üzere olan (muhtemel ismiyle) Karşıyaka Muhterem Locası. Üner Birkan ve Güreş Çarkoğlu K.'ler aylar önce, İzmir Masonlarının 1/3'den fazlasını (üçyüz küsur) barındıran Karşıyaka'da bir Loca fikrinde birleştiler. Eski Kadıköy tecrübesinden yararlanarak, önce bu konuda Karşıyakalı Kardeşler arasında bir anket yaptılar.

Yüz küsur Kardeş cevap verdi, ve bunun da % 80'inden fazlası bu fikre katıldığından, resmen teşebbüse geçildi. 9.6.1988 günü yapılan ilk toplantıda şimdilik 31 Kardeş, Üner Birkan Kardeşin Üstadı Muhteremliğinde geçici Loca görevlilerini seçtiler. Tabii gaye şimdilik, belki de uzunca bir süre çalışmalara İzmir'de devam etmek. Ancak, üye sayısı, maddi durum v.s. elver-

diğinde, ilk fırsatta kiralık dahi olsa, Karşıyaka'da bir lokale geçmek ve orada Loca adedini daha da arttırmak imiş.

Dış Haberler

* District Of Columbia B.L.'sından (Washington, D. C.)

Başkan Reagan'a Şeref Sertifikaları verildi. A.B.D. Cumhurbaşkanlığı görevini devretmeden evvel, Beyaz Saray'da yapılan bir merasimde, Columbia Bölgesi B. Üs.'ü Raymond F. McMullen, Ronald Reagan'a bir Şeref Sertifikası takdim etti. Aynı merasimde E.K.E.S.R. Amerika Kuzey Jüridiksyonu H.B.A.'i Francis G. Paul ile Amerika Güney Jüridiksyonu H.B.A.'i C. Fred Kleinknecht de, müştereken bir plaket takdim ettiler.

* California B.L.'sından 1988 yılının Eylül ve Ekim

aylarında «1989'a Hazırlık» seminerleri planlanmıştır. Seminerlerin maksadı, müstakbel L. yöneticileri, envar üyeleri ve komite başkanlarına liderlik ve öncülük öğretmek. Konular şöyle özetlenebilir :

Liderlik

Envara bilgi aktarmak
Komite başkanlarını seçmek
Üyeleri malumattar etmek
Loca bültenleri
Telefon zinciri

Planlama

Yıl için
İs'at için
Komite üyelerini bulmak
Masonik Aileden faydalanmak

Üyeler

Tekrisler
Tahkikatçıları eğitime
Eğitim
Loca içi eğitimi
Ziyaretçi K.'ler

* İngiltere Birleşik B.L.'sından

1987 yılı Konvanında, İngiltere B.L.'sı bir Halkla İlişkiler beyanında bulunarak, şöyle demiştir :

«... Franmasonluk esas olarak özel bir müessesedir ve yabancıların tahkikine açık değildir. İnanılmaktadır ki hususi görüşme ve konuşmalar da tartışılmıyacak pek az konu olmakla beraber, resmî beyanatlar ancak B.L.'dan gelmelidir.» Bu konvanda 957 delege hazır bulunmuştur.

* Tennessee B.L.'sından

Nashville'de vukubulan 173'üncü yıllık Konvanında, Tennessee B.L.'sı B. Üs.'ı şu tari-

fi yapmıştır: «B. Üs., Mason Cemiyetinin ilk hizmetkârıdır. Siz K.'lere, her an yönetimi konusunda hesap verecekmiş gibi töreye uygun, akıl ve hikmet çerçevesinde ve tam bir feragatle hareket etmeğe mecburdur. Mason Ailesinin başı olduğuna göre, her zaman ve her şartta, üzülenlerin son sığınağı, yetimlerin babası, dulların yardımcısı olmalı, fakirler kadar varlıklılarla da eğilmeli ve bütün bağlı teşekküllerin, aynı Masonik Ailenin bir parçası olduklarını takdir ederek, onları tanımalı. Mesleğimizin kurucularının izinde yürümek, yalnızca söylediklerini tekrarlamak değil, onların görüş ve felsefelerini benimsemektir.

HAYRULLAH ÖRS K. (33)

Ahmet ÖRS

Yakın geçmişimizde Türk Ma-
sonluğu'nun en hareketli dönemi
olan 1965-1973 yılları arasında Bü-

yük Loca'nın birinci çekicini tutan
Hayrullah Örs Üs., 1901 yılında İst-
anbul'da doğdu.

1965 ilâ 1973
yılları arasında,
Türkiye Hür ve
Kabul Edilmiş
Masonları Büyük
Locasının Pek
Sayın Büyük
Üstadı Hayrullah
Örs K.,
Büyük Üstat
regalyasını
kuşanmış
olarak.

İlköğrenimini Reşit Paşa oku-
lunda yaptıktan sonra, İstanbul Öğ-
retmen Okulu'na girdi ve 1921 yı-
lında buradan mezun oldu. İstan-
bul Fevziati Numune Mektebi'nde

(1921 - 1925) ve Şavşat Merkez Mektebi'nde (1925 - 1926) öğretmenlik yaptı. Eğitim düzeyini yükseltecek daha kaliteli öğretmenler yetiştirmek üzere Cumhuriyet döneminde

açılan ilk yurt dışı öğrenim sınavına girerek kazandı. Almanya'da Bonn İŞ Okulu Semineri, Bonn Pedagoji Akademisi ve İsveç'de «Naas August Abrahamson» kurumunda el işleri seminerlerine devam ederek yüksek öğrenimini bitirdi (1927-1931).

Türkiye'ye döndükten sonra Gazi Terbiye Enstitüsü el işleri öğretmenliğine atandı (1932). 1935 - 1939 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği yaptı. Bu görevi sırasında birçok köy enstitüsünün kuruluşunda da katkısı oldu. Okul müzesi müdürlüğü ve Gazi Terbiye Enstitüsü'nde resim iş öğretmenliği yaptı.

1950 yılında Eski Eserler Genel Müdürlüğü'ne atandı. 1951 - 1954 yılları arasında Talim ve Terbiye Kurulu üyesi, 1954 - 1957 yılları arasında İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Daha sonra sırasıyla Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu öğretmenliği, ve Müdürlüğüne, İstanbul Eğitim Enstitüsü öğretmenliğine ve nihayet 1961 yılında Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğüne atandı. 1 Aralık 1970 tarihinde bu son görevinden yaş haddi nedeniyle emekliye ayrıldı.

Hayrullah Örs Üs., 12.10.1926 tarihinde Selamet Muh.: L.: 'nda tekris oldu. 15.10.1927'de kalfalığa, 21.4.1928'de de üstatlığa terfi etti.

Uyanıştan sonra Ankara'da yükseliş Muh.: L.: 'nda çalışmalarını sürdürdü. Görevi gereği İstanbul'a taşındığında Ahenk Muh.: L.: 'na 25.6.1954'te tebenni etti. Uykuya geçmeden önceki döneme ait kayıtlardan Hayrullah Örs Üs.: 'ın üstlendiği görevlere ilişkin herhangi bir bilgi bulma olanağı yok. Ancak, Ahenk Muh.: L.: 'nda 1955 yılında 1. Na.: olduğunu, 1956-1957'de Üs.: Muh.: 'lık yaptığını, bu görevi 1959-1960 döneminde tekrar sürdürdüğünü görüyoruz. Büyük Loca Daimi Heyeti'nde Büyük 1. Na.: 'lık ve İstanbul Bölge L.: 'nda Üs.: Muh.: 'lık de yapan Hayrullah Örs Üs.:, Ahenk Muh.: L.: 'nın delegesi olarak katıldığı 5 Aralık 1965 günü Genel Kurul toplantısında B.: Üs.: 'lığa seçildi. Bu görevini 1973 yılına kadar sürdürdü.

Hayrullah Örs Üs.:, felsefi derecelere de 15.6.1955 tarihinde İstiklal kolunda 30. dereceden başlamak suretiyle intisap etti. 1.5.1972 tarihinde ise 33. dereceye yükseldi. 2.4.1976'da, Masonluk camiasında 40 ve 50 yılını dolduran KK.: için düzenlenen törende «50 yıllık Mason» beratıyla onurlandırıldı. Bundan tam 11 yıl önce, 6 Ekim 1977 günü, ziyaret ettiği İstanbul'daki lokalimizin daimi sekreterliğinden saat 17 sularında ayrılıp Nuruziya Sokağı'nı tırmandıktan sonra, is-

tikal Caddesi'nin köşesine ulaştığında bir enfarktüs krizi sonucu ebedi maşrıka intikal etti.

Hayrullah Örs Üs.: çok yönlü bir insandı. İyi Almanca ve Fransızca bilirdi. Almanca'yı öğrenim için gittiği Almanya'da öğrenmiş, daha sonra da kendi gayretiyle geliştirmişti. Fransızca'ya ise öğretmenlik yıllarının ilk dönemlerinde, öğrencilerine Fransızca dergilerden ilginç öyküler anlatabilmek için kendi kendine öğrenmişti. Bu iki dilden Türkçe'ye çok sayıda eser kazandıran Hayrullah Örs Üs.: Türk kültürüne büyük hizmeti olan Tercüme Bürosu'nda da uzun süre görev almıştı.

Hayrullah Örs Üs.: 'in telif ve çeviri eserlerinden bazıları şunlar: Konfüçyüs (1964); Musa ve Yahudilik (1964); Anabasis (1962); Kırık Testi (1964); Gök ile Yer Arasında (1952); Allahın Güneşi Avrupa Üzerinde (1969); Bir Gecelik Misafir (1966); Felsefe Meseleleri (1970); Kudüs (1953); Hazreti Muhammed (1963); Moltke'nin Türkiye Mektupları (1969); Bilge Nathan (1966); Şölen ve Sokrates'in Savunması (1962); Tanrılar, Mezarlar, Bilginler (1964).

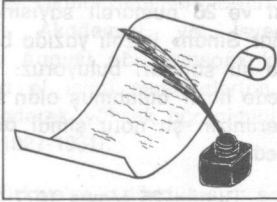
7.2.1935 tarihinde Leyla hanım ile evlenen, bir oğlu ve bir kızı dünyaya gelen Hayrullah Örs Üs.: Ma-betlerimizdeki sayısız konuşmalarından sonuncusunu 25 Mayıs 1977 günü Ahenk Muh.: L.: 'nda «Ma-

sonik Anılarım» başlığı altında yapmıştı. Mimar Sinan dergisinin 1977 yıl ve 26 numaralı sayısında «Mimar Sinan» imzalı yazıda bu konuda şu satırları buluyoruz: «O celsede hazır bulunmuş olan bir bira-derimizin şu notu şimdi arşivimizdedir:

'Bugün 25 Mayıs 1977 Çarşamba. Önceki Pek Sayın Büyük Üstad Hayrullah Örs Kardeş, Ahenk Muhterem Locasında yaptığı konuşma sonunda, Loca Kardeşlerinin kendisine bir sevgi ve hürmet hisşanesi olarak sundukları bu yapırağı, kendi Matem Celsesine kadar muhafaza edilmek üzere bana verdi. Hayrullah Kardeşin arzusu üzere, ben, Suha Umur, bu yapırağı çok uzun seneler saklanması temennisiyle Büyük Loca Müzesine koydum.'

«26 Ekim 1977 tarihinde Pek Sayın Büyük Üstad Nafiz Ekemen'in başkanlığında icra olunan Matem Celsesinin sonunda okunan bu not, o sırada Mabedimizi dolduran Kardeşlere Hayrullah Örs'ün son dersini veriyordu:

Herkes, hergün, namütenahi şeyler veren, engin ruhunun zenginliklerini başkalarına aktarmaktan hiç usanmayan **Büyük Üstad**, kendisine bir çiçek sunulması kadar bile Kardeşlerine yük olmak istememişti. Biz O'nu gönlümüzde taşıyoruz.»

Okuyucu Mektupları

— Derginin 5'inci sayısının 15'inci sahifesindeki «Kırk Yıllık Kardeşlik», kuru bir gazete haberini, sıradan bir Loca tersimatını anımsatan bir yazı izlenimini verdi bana. Kırk yıllık kardeşlik. Reşat Atabek Üstadımızın Ebedî Meşri-ka intikalini adeta matematiksel bir eşitlik arayışı içinde, «Sevinç-Üzüntü, Yaşam - Ölüm gibi...» akademik karşılaştırmalarla mı anlatacaktık? Veya: «Tekris olduğu günden 5 Mayıs 1988 tarihine kadar bütün Masonik olayların içinde yer almış bulunan Reşat Atabek kardeş, 40 yıla yaklaşan masonik yaşamını, **bu arada**, kardeşlerinin arasında noktaladı» diyerek mi, geçiş-

tirecektik, tarihî bir celsede oluşan trajik bir olayı?

Sn Şakul Gibi ve sevgili kardeşim Göktunca :

Ben «BU ARADA» sözcüğünü anlayamadım. İnsan BİR ARA ölmez. Biliyorum, Kardeşlik Muhterem Locasının 40. yıldönümü büyük, önemli ve çok güzel masonik bir olay. Ama Reşat Atabek Üstadımın 40 yıla yaklaşan masonik yaşamını BU ARADA kardeşlerinin arasında noktaladığını kabul edemem.

Kardeşçe sevgi ve saygılarımla.

JAK ALGUADIŞ
İstanbul

SORULAR ???

— Gönye ve Pergelin birbirleri ile olan münasebete (gönye altta, ayaklar iç içe, vs...) çok ehemmiyet verildiğini görüyorum. Bu olay ne zaman ve niçin başladı?

Fuat TUNA
izmit

— 1696'dan bu yana, Masonik ifşaat kitaplarında Gönye ile Pergelden sık sık bahsedilmekle beraber, bu ilk kitaplarda, pergel ayakları ve gönye uçlarının durumundan hiç bahis edilmemektedir. Gönye - Pergel durumunun varyasyonları, çok muhtemeldir ki, üç derece çalışmaları arasında bir ayırım yapmak içindi. Bu böyle olduğu takdirde, bu usul, üç dereceli sistemin başladığı 1711-1725 yıllarından daha eski olamaz. Ancak eldeki İngiliz ve Fransız dokümanların hiç biri, uç-

ların durumu hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir.

Gönye ile Pergelin uçlarının konumu hakkında ilk tarif ve izahat, 1760 tarihli bir İngiliz ifşaat kitabında görülmektedir. «Three Distinct Knocks» (Üç Belirli Vuruş) adlı bu kitap, Antient'lerin usulerini ifşa etme iddiasında olup, hissedilir derecede Fransız ve İrlanda tesirli altındadır. Kitapta tarif edilen Ç., Kal. ve Üs. celselerindeki Gönye ve Pergelin durumu, bugün bizlerin uygulamakta olduğumuz şeklin aynısıdır.

Son olarak, ve bu, «niçin» sorusunu cevaplamakta yardımcı olabilir, bazı eski İngiliz L.'lerinde, çalışmakta olan bir L.'nin mabet kapısının dış tarafına, içerideki çalışmanın derecesine uygun durumda bir gönye ve pergel asılmak-

tadır. Bu, bilgili K.'lere, çalışmanın derecesini bildirir. A.B. Devletlerinin birçok jüridiksiyonunda da, tanınmıyan bir ziyaretçiden istenenler arasında, gönye ve pergeli, muayyen bir derecenin gerektiği şekilde düzenlenmesi bulunmaktadır.

— İngilterede ilk B.L.'yi kuran dört L.'nin isimsiz olduklarının farkına vardım. L.'lara isim verme usulü acaba ne zaman başlamıştır?

Ş. Şadalak

— İngilterede 1717'de ilk B.L. kurulmadan evvel ve bunu takip eden birçok sene müddetince L.'lar, toplandıkları meyhanenin adıyla anılırlardı. L.'ların ad edinmeleri konusunda herhangi bir nizamname maddesi yoktu; L.'lar sadece toplantı yerlerinde bilinirlerdi.

İngiltere Birleşik B.L.'sının matrikülündeki 2 numaralı An-

tiquity L.'sı, ilk Dört Eski Loca'nın 1 numaralısı idi; St. Paul kilisesinin avlusundaki «Goose and Gridiron» (Kaz ve Izgara) tavernasında toplanır ve 1717'de bu adla bilinirdi. 1761'de ilk ismini «West India and American Lodge» olarak seçen bu L., bugünkü adını 1770'te almıştır.

Birçok L.'nin birden fazla isim sahibi olduğu görülmüştür. Misâl olarak Dört Eski Locanın 3 numaralısını alabiliriz: 1717 senesinde Covent Garden'daki «Apple Tree Tavern» (Elma Ağacı Tavernası)'nda toplandığından o adla bilinirken, 1768 yılında Fortitude adını aldı. 1818'de ise, Old Cumberland L.'sı ile birleşerek ismini bu sefer 2 numaralı «Fortitude and Old Cumberland» L.'sı olarak değiştirmiştir.

1815 yılında, İngiltere B.L.'sının nizamnamelerinde Loca isimleri hakkında bir karar görülüyorsa da, bu karara göre isim almak yine de L.'ların ihtiyarında idi.

İsim alma mecburiyeti ancak 1884 yılında, 128 sayılı kural ile İngiliz nizamnamesine geçmiştir.

İsim seçme konusunda saba çok geniş olmakla beraber, sanırım ki aşağıdaki başlıklar genelde dünyada kullanılan Loca adlarının kapsamlı bir çerçevesi olabilir:

Anmalar — Azizler, kişiler, olaylar vs...

Mahaller — Şehirler, kasabalar, meydanlar, binalar vs...

Mimarî stiler — Dorik, İonik vs...

Klasikler — Mitolojik ka-

rakterler, Eski Roma veya Yunan ilahları vs...

Faziletler — Hasenat, Dürüstlük, Metanet vs...

Masonik Karakteristikler- Uyum, Kardeş Sevgisi, Kardeşlik Lemi vs...

Bizdeki çoğunluk, Fazilet ve Masonik Karakteristiklere dayalı isimlerde ise de (Müsavat, Kardeşlik, Sevgi vs...) yer ve zamanla ilgili (Çağ, Evren vs...), mahal ile ilgili (Anadolu, Manisa vs...) ve eski zaman teşekkül ve kişileri ile ilgili (Mimar Sinan, Ahiler vs...) isimlere de rastlamak mümkündür.

EM.

KARDEŞLİKTEKİ SEVGİ

Şadan ERSOY

Birliğin sırrına kardeşlikte ermiş gibisin
Açıklık, samimiyet, sevgide bulmuş gibisin

Hiç sönmeyen bir nurun ateşiyle yanan
Aranan gerçeğin alevini almış gibisin

Tanrısal inançla sevebilmenin sırrıdır bu
Tüm kardeşlerine o sırdan bir pay sunar gibisin

İçten sevebilmekse her mutluluğun membağı
Nicesini kendin gibi onlarda bulmuş gibisin.

Büyük Şark

ZİYAFET

1. Ağustos 1934 Çarşamba akşamı saat 21 de merasim salonunda Bü. Meş.'in 25 inci yıl dönümü münasebetile verilen ziyafet çok parlak ve çok nezih geçmiştir.

Ziyafete - yukarıda âzasını zikrettiğimiz - Orkestr Mas.'nik tarafından çalınan İstiklâl marşı ayakta ve hürmetle dinlendikten sonra başlanmış ve ziyafet esnasında Bü. Üs.' tarafından Reiscümhur Hazretleriyle, Millet Meclisi ve Cümhuriyet Hükümeti şereflerine, Türk Mah.'leri ve ecnebî obediyanleri şerefine, mesut ve muztarip bütün Mas.'lar şerefine temenniyatta bulunulduktan sonra Bü. Muhak.'. Fahrettin Kerim B.' tarafından Daimî Bü. Hey'et namına bir sureti broşürde münderiç çok ehemmiyetli bir nutuk irat olunarak şiddetle alkışlanmıştır.

Sabık Bü. Üs.' lardan Fuat Hulûsi B.'in Yüksek Heyet namına irat ettikleri hakimane ve edibane hitabeyi müteakıp Fotiadis B.' de şu samimî K.' sofrasında duyduğu gıptalı hissiyatını bildirmiştir.

Ziyafet Orkestr Mas.'ikin zaman zaman çaldığı lâtif ve nefis havalar içerisinde, derin neş'eler ve yüksek hazlar ile gece yarısına kadar sürmüştür.

25 İNCİ YIL BROŞÜRÜ

25 inci yıldönümü münasebetile neşir ve o günkü celseye iştirak edenlere tevzi edilen ve ayrıca Muh.' Mah.'lere de gönderilmiş olan broşür Bü. Üs.' ve Ha.' Amirin nutuklarile Bü. Kâ.'. M. Celâl B.' tarafından yazılan Meş.'in kısa bir tarihçesini,

şimdiye kadar açılmış olan Muh. leri, ebedi Meş. e intikal eden KK. in ismlerini ihtiva ettiği gibi Mehmet Ali Hışmet B. in hitabesini ve Servet Yesari B. in beyanatını ve Fahrettin Kerim B. in nutkunu da muhtevi bulunmak itibarile çok değerli bir vesika mahiyeti keshbetmiştir. Bütün B. lere tetkik ve mütaaleasını tavsiye ettiğimiz bu broşüre 25 inci yıl münasebetile Muh. Fuat Hulusa, Ali Kâmi ve İbrahim Sadi B. ler tarafından yazılan neşideleri ve Afif K. tarafından bestelenen ve M. Celâl B. tarafından vaktile yazılmış olan bir manzumenin güftesi ve notası da ilâve edilmiştir. Bu noktadan da broşür ayrıca bir kıymet almıştır.

Yine 25 inci yıldönümü münasebetile Muh. Hıfzı Tevfik B. tarafından yazılan, lâkin geç kalmış olması hasebile müateessüf broşüre geçirilemeyen bir neşideyi buraya dercederek merasim tafsilâtına güzel bir hatime vermiş oluyoruz:

*"Yolumuz nuru ziya. maksadımız hubbü vefa
Beşerin derdine. alâmına dermanız biz.
Ararız en kara vicdana bu alemde şifa
Cisme can. cana emel. düşmüşe cananız biz.."*

*Remziyiz aşkın. ümidin bu tehi alemde
Ağlayan kalbe teselli sunarız her demde
Hem çöken külbeyi mamur ederiz, hem de
Doğacak bir güneşin feyzine bürhanız biz.."*

*Vermişiz gönlümüzü aşk ile hürriyet için
Kalbimiz vurmaktadır bir ebedi vahdet için
Bu büyük gaye için: gayeye kurbiyet için
Katre olsak da ne gam. katrede ummanız biz."*

*Bakma eşkâlimize. maksadu manamıza bak
Doğacaktır o seher: aşk ile ferdamıza bak
Açarak can gözünü «Meş. ı Uzma» mıza bak.
Oku gel kalbimizi gör ki ne kur'anız biz..."*

M. C.

MUHTELİFADELERE NE DERSİNİZ?

(Değişik bir bulmaca,
«?»lara dikkat!)

Soldan Sağa :

1 - Beyaz sicim-Senin kitapçığın-
Meşhedde üç 2 — Temel Reisin
yakıt teknesi-Yazı sanatı ile ilgi-
li-Akaryakıt kartelinin rumuzu
3 - Adası Fransız, nehri Çekos-
lovak ve Alman - Türk musikisi-
nin Müzeyyeni - Kebabın yanın-
daki yeşillik. 4 - Agra'da skrüt-
ten? 5 - Telefoncu «Alexander

Graham —» «MN»den evvel ve sonra-
Mallar 6 - Genişlik - Bir Alman beyaz
eşya markası-Merhum sinema artisti
Schneider - «Şürb» ile Riyadda, yeme
içme manasına 7 «ST»nin iki ucu «Kara
Bomba» Louis-Kök, dip, temel, ilk çıkış
yeri 8 - Altın Boynuz da denir-Tarikat-
lerden birine girmiş kimse 9 - Bizim 24
bölümlüsü şamata mı yaratır? - Nero-
nun 2'si, 10 - Londrada dönem- «Pek
Sayın Büyük» - Çiğne ve yut! 11 - Com-
pact Disc bunun yerini almaktadır-Sez-
dirme, gizli anlatma-Surlarla çevrili ha-
piste yatan 12 - Mevlana, Üstat sembo-
lü ile mi davet ediyor? 13 - Kuvarz,
kum vs. bunun tabii oksitlerindendir-
Yeşilçamın Hun'u 14 - Bugünkü jeolojik
devirden daha eski toprak tabakaların-
da gömülü bitki veya hayvan - Henüz
yetişkin değil 15 - Soldan sağa 8 (son)
selâmı - Üstadı Muhteremin yeri-Orta
Asyada bir nehir.

Yukarıdan aşağıya :

1 - Bu, mesleğimize kabul edilmez-Bel-
kıs Hanımınki meşhurdu-Getirtme, yazı

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															

ile çağırma-Hayıflanma ünlemi 2 - Yü-
rekten - Basitine uçuk deniyor 3 - «...
izzet-i - ile, bab-ı hükümetten.» - Bu,
kula mahsustur-Kuzey Afrika'da bir si-
radağ 4 - İspanyolların ünü pirinç ve
deniz mahsülü yemeği-K.K. K.'nda bir
sınıf - Eskimo konutu (İngilizce) 5 - İll-
inois'un büyük gölü - Batı kıyımızdaki
minik ada 6 - Poker tabiri-Locada kuv-
vetle kutlama? 7 - Düşünülebilenin en
mükemmel - Kısaca, «ve diğerler» - Bu
na çıkılır veya düşülür 8 - Ejderhayı öl-
düdüğü sanılır-Eskiler, «tesirli» derdi
9 - Kaba kumaştan üstlüğü-Bazen tu-
alet sembolü-Lanetleme, Afaroz-İlave
10 - İtalyada ve Türkiye'de cüzdan şi-
şirir - Yardım ile 11 - Bir gençlik dergi-
si, ünlem-Terbiyeli, güzel ahlaklı 12 -
Bir sivil havacılık ihbarı-Çıplak, boş,
soyunmuş, veya Hitler'in üstün ırkı-De-
ğer, karşılık 13 Bir hizada jöle? 14 -
Baş - İlaveli, iliştilmiş-Zayıf, cılız 15 -
Kral eşi - Kırmızı - İşaret sıfatı - Pa-
ra birimiz (kısaca) - Bir bağlac

M.M.

ADEN HÜRREK BİRADER ...

ADININ YANINA
"ÖN: ÜS: MUH: "
DIYE YAZAYIM MI
KOCACIĞIM?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	A	Z	A	M		H	A	V		S	A	H
2	V	A	D	I		A	N	A			L	A
3	A	M	E	L		L	A	L		S	E	S
4	D	A	M	A	L	I	D	Ö	S	E	M	E
5	A	N		D	A		O	R	A	K		D
6	N		G	I	L	A	L		K	I	L	
7	L	E	H			S	U	T	U	N		
8	I	C	A	B	E	T		E	L	E	M	E
9	K	E	R	A	M	E	T			T	A	U
10	L		F	R	A	N	S	I	Z		N	L
11	A		I	B	R	I	K		A	R	G	E
12	R	E		A	E	K		A	N	S	A	R

EYLÜL
BULMACASININ
ÇÖZÜMÜ

ŞAKÜL GİBİ'Yİ EDİNMENİN TEK YOLU ABONE OLMAKTIR

Yıllık (10 sayı) abone bedeli : 15.000.— TL.

Yurt dışı abone bedeli : 15.— Amerikan Doları.

Abone bedelini, İstanbul, Ankara veya İzmir'de **Lokal kapısındaki vazifelilere** yatırabileceğiniz gibi, adresimize **çekinizi** postalayabilir veya bir **posta havalesi** gönderebilirsiniz.

Çek veya posta havalesi kullandığınız takdirde aşağıdaki formu şu adrese postalayınız :

ŞAKUL GİBİ — Zincirlikuyu Cad. 9/13 Etiler 30600 İstanbul

..... Buradan kesiniz veya fotokopisini çekiniz .....

ŞAKÜL GİBİ dergisine abone olmak istiyorum. Abone bedeline ait posta makbuzu veya fotokopisi eklidir. İlk çıkacak sayısından itibaren lütfen adresime postalayınız.

(DAKTİLO VEYA BÜYÜK HARFLE YAZINIZ)

Adım, Soyadım : ... ..

Adresim : ... ..

... ..

... ..

Telefon No. : ... .. Locam : ... ..